

Igitabo cya Yoweli n'itorero ry'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya - Umubare wa Cumi n'ine

Jeff Pippenger
2025-12-20

Umubare Cumi na Bane

Amateka y'“imirimo itangaje y'Imana” na yo agaragazwa n'ikibazo cy'ubuhanuzi kigira kiti “kugeza ryari.” Amateka agaragazwa muri ibyo byombi, no mu bindi bimenyetso byinshi, ahagarariye igihe cyo gushyirwaho ikimenyetso kwa bamwe ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Muri icyo gihe habamo impaka ku byerekeye ubutumwa bw'ukuri bw'invura y'itumba n'ubundi butumwa bwinshi bw'ibinyoma buvuga iby'invura y'itumba. Hariho ubutumwa bumwe gusa nyakuri bw'invura y'itumba. Umurongo w'inkuru w'amateka yera aho Imana ikorera imirimo yayo itangaje ushyirwa mu rwego rw'igitabo cya Yoweli, aho “vino nshya” ikurwa ku itsinda rimwe mu gihe isukwa ku rindi tsinda.

Mu gitabo cya Yoweli harimo imihabane mike ikwiriye kwitabwaho. Umuzi w'ijambo “umugani” usobanura “gushyira iruhande,” kandi ku byawo urimo ugutandukanya ibyiciro bibiri. Mbere twigeze kuvuga kuri imwe muri icyo “mihabane” iboneka mu gitabo cya Yoweli, tugaragaza ko ikamba ry'ubwibone ryambarwa n'abasinzi bategeka Yerusalemu rihabanye n'abambara ikamba ry'ubwiza. Ntabwo turasobanura uko ikimenyetso cy'ibyishimo ari igihabanye no gukorwa n'isoni, ariko na none kikaba impuzanyamateka yabyo; nyamara ni ko biri, kandi dufite umugambi wo kubyerekana. Ingingo ya alufa na omega na yo iboneka mu gitabo cya Yoweli, kandi icyo hame y'uko ibya mbere bishushanya ibya nyuma na yo yemezwa n'inyigisho ebyiri za Petero zo mu gitabo cy'Ibyakozwe n'Intumwa.

Ibyakozwe igice cya kabiri bibera kuri Pentekote saa tatu za mu gitondo (isaha ya gatatu), naho igice cya gatatu kikaba ku isaha ya cyenda (saa cyenda z'amanya), ari wo mwanya w'igitambo cya nimugoroba. Mu Byakozwe igice cya kabiri, ubutumwa Petero atangaza butangarizwa mu cyumba cyo hejuru cy'inzu y'umuntu ku giti cye, ariko ikibwirizwa cye cyo mu gice cya gatatu gitangirwa mu rusengero. Bihuzwa n'umuhamagaro wo kwihana uri muri izo nteranuro zombi. Ubutumwa bumwe, ahantu habiri h'akarere, bigaragaza ikimenyetso cyo gukuba kabiri kiri mu butumwa bwa Pentekote, bugabanyijwemo urugo rw'imbere n'urusengero. Mu Ibyahishuwe igice cya cumi na kimwe, Yohana ategukwa gupima urusengero, ariko agasiga urugo rw'imbere, kuko rwari rwarahawe abanyamahanga.

Nuko nahawe urubungo rumeze nk'inkoni; maze marayika arahagarara, aravugaga ati: Haguruka, upime urusengero rw'Imana, n'igicaniro, n'abarusengeramo. Ariko urugo rwo hanze y'urusengero urureke, nturupime; kuko rwahawe abanyamahanga: kandi umudugudu wera bazawukandagira amezi mirongo ine n'abiri. Ibyahishuwe 11:1, 2.

Bityo, ukwikuba kabiri kwa za nyigisho ebyiri no kugabanywa kw'aho izo nyigisho zombi zatangiwe, byerekana amatsinda abiri y'abumviriza agamijwe n'imvura y'itumba yo mu gitabo cya Yoweli. Itsinda rimwe ni Abanyamahanga bari hanze y'urusengero, irindi na ryo ni Abayahudi bari mu rusengero. Mu rubanza rw'abazima, inzu y'Imana ibanza gucirwaho urubanza; kandi uhereye kuri 9/11 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, urusengero ni rwo rucirwaho urubanza, naho uhereye ku itegeko ryo ku Cyumweru kugeza igihe cy'isozwa ry'igihe cyo kugeragezwa kwa muntu, Abanyamahanga ni bo bacirwaho urubanza. Urwo rubanza rubaho mu gihe cy'imvura y'itumba Petero yerekanye ko yashyizwe ahagaragara mu gitabo cya Yoweli. icyo urugo rw'urusengero (Abanyamahanga) n'urusengero rw'imbere (itorero ry'Imana) byagereranyaga muri uko kugabanywa kugaragara mu Byakozwe n'Intumwa igice cya kabiri n'icya gatatu, ni na cyo kandi itandukaniro riri muri Yoweli hagati y'imvura y'umuhindo n'imvura y'itumba. Imvura y'umuhindo yaje kuri 9/11 kandi isukwa mu gihe urusengero rw'Imana ruri gucirwaho urubanza. Iyo iyo gahunda irangiye, imvura y'itumba isukwa ku Banyamahanga bari mu rugo rw'urusengero.

Nuko rero munezerwe, mwa bana ba Siyoni mwe, kandi mwishimire Uwiteka Imana yanyu; kuko yabahaye imvura y'umuhindo mu rugero rukwiriye, kandi izabamanurira imvura, ari yo mvura y'umuhindo n'imvura y'itumba, mu kwezi kwa mbere. Yoweli 2:23.

Ubu si bwo ngiye kugaragaza itandukaniro ry'ubuhanuzi riri hagati y'ibyishimo no kugira isoni, ahubwo uwo murongo ubwira ubwoko bw'Imana "kwishima" kubera ubutumwa bw'imvura y'itumba. Ubutumwa bw'imvura y'itumba butera mu bwoko bw'Imana ibyishimo by'ubuhanuzi. Ibyo bivuzweho, ingingo y'imvura y'umuhindo cyangwa y'imvura y'itangira, ikurikirwa n'imvura y'itumba, ni ikigereranyo cy'ibuye risitaza ryashyizwe ku ruhande kandi ritangarirwa. Ikimenyetso cy'ibuye ryo ku mfuruka amaherezo rihinduka ibuye risoza ni cyo gitangaje mu maso y'Imana no mu maso y'ubwoko bwayo.

Ibuye ritangaje rihagarariye Alufa na Omega by'ubuhanuzi. Ihame rya Alufa na Omega mu bijyanye no gushyira mu bikorwa ubuhanuzi rigaragazwa na Alufa na Omega ubwayo kenshi mu Ijambo rye, kandi ni We Jambo. Ni yo mpamvu ibyahishuwe kuri iri hame byahishuriwe twe n'abana bacu iteka ryose. Umwaka wa 1863 ni ibuye risoza ry'ubuhanuzi bwa Bibiliya, kandi ni ibuye risoza ry'igihe cy'umumarayika wa gatatu kuva mu 1844 kugeza mu 1863. Mu 1844 hari ibuye ry'urufatiro, naho mu 1863 hari ibuye risoza ry'icyo gihe cy'ubuhanuzi. 1844 kugeza mu 1863 ni igihe cy'ubuhanuzi cyashinzwe, nk'uko 538 kugeza mu 1798 na byo byashinzwe. Kuba abantu batazi ikintu Imana yashyizeho, ntibituma icyo kintu kidashyirwaho!

Twasoje inyandiko ibanziriza iyi n'iki gice gikurikira.

“Erekwa ko isano afitanye n'ubwoko bw'Imana ryari rimeze, mu buryo bumwe na bumwe, nk'irya Mose ku Bisirayeli. Habayeho abijujutira Mose igihe bari mu bihe bikomeye, kandi habayeho n'abamwijujutiye.” Testimonies, umuzingo wa 3, 85.

Mu wa 1863, James White yagaragajwe nk'uhagarariye, “mu buryo bumwe na bumwe,” “Mose kuri Isirayeli.”

Igihe cyo kuva mu 1844 kugeza mu 1863 cyaragereranyijwe n’igihe cyo kuva ku kurokorwa ku Nyanja Itukura kugeza i Kadeshi ya mbere. Kadeshi ya mbere ni alufa, naho Kadeshi ya kabiri ni omega—bigatanga ibihe bibiri by’imyaka mirongo ine bigana i Kadeshi, kandi byombi byarangiyeye mu bugome bwo kwigomeka.

Umwuka w’Ubuhanuzi uhuza kwambuka Inyanja Itukura no gucika intege gukomeye ko mu 1844. Bibiliya ihuza kwambuka Inyanja Itukura n’umusaraba, kandi Mushiki wacu White yemeza ko gucika intege kw’abigishwa ku musaraba kwari kugereranya gucika intege gukomeye ko mu 1844. Byari ubushake bw’Umwami ko binjira mu Gihugu cy’Isezerano mu buryo butaziguye, kandi ikimenyetso cy’ahantu cy’ubwinjiriro bwo mu Gihugu cy’Isezerano cyari Yeriko; ari ho muri iki cyumweru cya kabiri cya Ukuboza, 2025, abahanga mu byataburuwe mu butaka bamaze gucukura Yeriko ya kera—maze basanga, bibababaje cyane, ko inkuta zasenyutse bavumbuyeyo zose zari zaraguye zerekeza hanze, atari imbere nk’uko bisanzwe bigenda igihe umugi ugoswe n’ingabo. Mu kugota umugi kwa kera, inkuta zarakubitwaga zikagushwa zerekeza imbere. Ibyo si ko byagenze kuri Yeriko.

Nuko abantu basakuje ubwo abatambyi bavuzaga impanda; maze bibayeho, abantu bumvise ijwi ry’impanda, abantu basakuza n’ijwi rikomeye cyane, urukuta rusenyuka rwose rurambarara hasi, bituma abantu bazamuka binjira mu murwa, umuntu wese ajya imbere ye atazigamye, maze bigarurira uwo murwa. Yosua 6:20.

Abacukuzi b’ibya kera na bo basanze ibibindi birimo ibyokurya, bikagaragaza ko igihe inkuta zasenyukaga bitari igoswe rirambye kandi ryatinze. Ibyo kandi byanasubije ikibazo cyari mu itsinda ry’abashakashatsi b’ibya kera cyerekeye impamvu inyandiko ya Bibiliya ivuga iby’isenyuka rya Yeriko igaragaza ko bayinjijemo “bazamuka” bajya i Yeriko banyuze ku musozi cyangwa ku mukingo, ibyo ubu bakaba bazi ko byaremwe n’uko inkuta zaguye zisohokera hanze.

Inzitizi cya mbere cyatangajwe kwinjira mu Gihugu cy’Isezerano cyari Yeriko, umujyi w’icyubahiro n’ubutunzi. Yeriko ni 1863, kandi Yeriko ni ingingo y’ubuhanuzi bwa Bibiliya, atari gusa nk’ishusho y’igihe cy’itegeko ryo ku Cyumweru, ahubwo no mu isano n’ugusenyuka kwayo n’ukongera kubakwa kwayo. Yeriko kandi yari ifite umuvumo wayo wihariye w’ubuhanuzi watangajwe kuri yo. Yosua yavumye umuntu wari kuzongera kubaka Yeriko, kandi muri uko kubikora yagaragaje ko umuntu wari kuzongera kubaka Yeriko yari kuzatakaza umwana we muto n’umukuru we muri uko kongera kubaka uwo mujyi wavumwe. Umwe muri abo bana yagombaga gupfa igihe urufatiro rwashyirwagaho, undi na we agapfa igihe irembo ryubakwaga. Ubu buhanuzi bwarasohoye, kandi inkuru y’ugusohora kwabwo yanditswe muri Bibiliya, bityo Yeriko ihinduka ikimenyetso cya Bibiliya cyemejwe.

Mu rupfu rwayo rw’amateka, no mu muvumo warwo wa gihanuzi, wakurikiwe no gusohora kw’amateka y’ubwo buhanuzi, dusangamo abagabo batatu b’ubuhamya bavuga kuri Yeriko mu mwaka wa 1863. Uko guhamya kose uko ari gutatu kugomba gushyirwa ku mwaka wa 1863. Abo bagabo batatu b’ubuhamya bahagararana hamwe nk’uko ba Mose batatu bahagarara mu buryo bwa gihanuzi ku iherezo ry’ibihe byabo bya buri myaka mirongo ine. Kimwe muri ibyo bihe by’imyaka mirongo ine gihuje ku buryo busobanutse n’amateka y’Abamillerite, bityo bigashyiraho ko ibyo

bishushanyo byose uko ari bitatu bya Mose ku iherezo rya buri gihe cy'imyaka mirongo ine bihurirana n'amateka yo mu mwaka wa 1863—amateka ya marayika wa gatatu.

Babiri muri abo bagabo batatu b'ubuhama bwerekeye imyaka mirongo ine ya Mose barangiriye i Kadesh; umusozo wa gatatu w'iyo myaka mirongo ine wari uruzi rwa Yorodani, naho umusozo wa kabiri wari Inyanja Itukura. Umusozo w'imyaka mirongo ine ya mbere wari uguhunga kwa Mose ava muri Egiputa. Ubutatu bwose burasobanura uguhunga kuva muri Egiputa, mu isohozwa ry'ubuhanuzi bwa Aburahamu bw'imyaka magana ane na mirongo itatu y'uburetwa muri Egiputa.

Ibihe bitatu bya Mose by'imyaka mirongo ine, aho iherezo ryabyo (capstone) ryerekana ishusho y'ubutabazi bwo kuva mu Misiri, byari ugusohora kw'ubuhanuzi bwa Aburahamu bwerekeye kubatwa no kubohorwa mu bubata bw'Abanyamisiri. Nk'umucunguzi wahanuwe w'isezerano ry'isezerano rya Aburahamu, Mose ubwe yatangiye akizwa akurwa mu mazi, nk'uko izina rye ribivuga. Hanyuma Mose ayobora ubwoko bw'Imana anyuze mu mazi y'Inyanja Itukura, kandi nyuma yaho abugeza ku nkombe y'agakiza, ishushanywa n'Uruzi rwa Yorodani. Alufa y'ubuzima bwa Mose yari ugukizwa mu mazi ya Nili, kandi omega yari agakiza gashushanywa n'amazi y'Uruzi rwa Yorodani. Alufa y'ubuzima bwa Mose, igaragazwa n'ibyamubayeho bisobanurwa n'izina rye n'ababyeyi be, ni uko ababyeyi be bubahaga Imana bamenye ko uwo mwana yari yarakatiwe urwo gupfa, nk'uko na we ubwe yari kuzaba ameze imyaka mirongo ine nyuma yaho amaze kwica Umunyamisiri. Abo babyeyi bubahaga Imana, bazi ko umuhungu wabo yari akeneye gukizwa urubanza rw'urupfu, bamukoreye inkuge, yambutse imuvana mu isi y'Abaheburayo imugeza mu isi y'Abanyamisiri, nk'uko na Mose, ku iherezo ry'imyaka mirongo ine, yavuye mu isi y'Abanyamisiri ajya mu isi y'Abaheburayo.

Mose yongeye gusubiramo inkuru ya Nowa mu gukizwa kwe avanywe mu mazi. Kuvugwa kwa mbere cyane kwa Mose nk' "umukiza" w'ubuhanuzi bw'isezerano ry'imyaka magana ane na mirongo itatu rya Aburahamu kwari ugusubiramo amateka aho Imana yagiranye isezerano n'abantu, bityo bikomatanya hamwe ubuhanuzi bw'isezerano rya Aburahamu ry'ubwoko bwatoranyijwe n'isezerano ryasezeraniwe abantu bose. Ibi byerekana umubatizo mu kwimurirwa k'uruhinja Mose ku mukobwa wa Farawo, kuko urupfu rwagaragajwe n'igikorwa cy'ababyeyi, ugushyingurwa kugashushanywa n'icyombo kiri ku mazi, naho umuzuko ukaba umukobwa wa Farawo.

Ubuzima bwa Mose butangirana no kugereranywa n'umubatizo w'inkuge ya Nowa. Ibyo rero bivuga ko kuva mu ntangiriro umubare "8" ufitanye isano na Mose, kuko umuzi w'isano ye y'isezerano watangiriye ku mubare "8" uherye ku isezerano rya Nowa, kandi umurimo we wari uwo gushyiraho umuhango wo gukebwa ku munsu wa "munani". Hanyuma yageragejwe kuri uwo muhango nyir'izina, maze arahunirwa. Ubuzima bwa Mose butangirana n'umubatizo, hanyuma nyuma y'imyaka mirongo ine hakabaho urupfu (rw'Umunyegiputa) ruranga igihe Umunyegiputa Mose apfa maze agahinduka by'ukuri umwana wa Aburahamu. Intangiriro n'iherezo by'imyaka mirongo ine ya mbere ya Mose bishushanywa n'umubatizo. Uwa mbere wagaragaje kwimuka ava ku Muheburayo akajya ku Munyegiputa, naho uwa nyuma ugaragaza kwimuka ava ku Munyegiputa asubira ku Muheburayo. Nyuma y'indi myaka mirongo ine, Mose anyuze ubwoko bw'Imana mu mubatizo wo mu Nyanja Itukura, ari mu rugendo rugana ku mubatizo wo kuri

Yorodani, uwo atigeze ageraho.

Abantu b’Imana, bayobowe na Yosua, binjiye mu Gihugu cy’Isezerano batari kumwe na Mose, kuko yapfuye mbere gato y’uko babatirizwa kuri Yorodani. Mose yaravuze, kandi Petero aza kubisubiramo, ko Uwiteka Imana yawe azahagurutse umuhanuzi umeze nka Mose. Uwo muhanuzi Mose yari yaragereranyije yari Kristo, kandi yatangiye umurimo We neza rwose aho Mose yari awuhagarariye. Yatangiye umurimo We ku mubatizo We, kandi uwo mubatizo ni ho hantu nyakuri Yosua yabaturije Isirayeli ya kera igihe bambukaga Yorodani binjira mu Gihugu cy’Isezerano. Ubutumwa Bwiza butumenyesha ko Yohana yabatizaga i Betabara, ari ho hantu ho kwambukira, kandi bisobanura aho bambukira hakoreshejwe ubwato.

Inyanja Itukura ni ikimenyetso cy’ubwigomeke bwa Egipta, bityo kikagaragaza ko ubuhamya bw’ubuhanuzi bwa Mose muri uyu murongo ari ukuri. Uruzi rwa Nili rugera ku Nyanja Itukura (rimwe na rimwe yitwa uruzi) rukomeza kugera kuri Yorodani. Mose, risobanurwa ngo “yakijijwe akurwa mu mazi,” atangirira kandi asoza ubuhamya bwe ku mazi y’agakiza, kandi buri rimwe muri ayo mazi ryerekana ibyiciro bibiri by’abaramya.

Imyaka mirongo ine ya mbere ya Mose ishushanya ubutumwa bw’umumarayika wa mbere, kandi indi myaka mirongo ine ya kabiri ni iy’umumarayika wa kabiri, iya gatatu ikaba iy’umumarayika wa gatatu. Abamarayika batatu bafite ibibaranga byihariye bya gihanuzi, ku buryo ubutumwa uko ari butatu bugaragarizwa mu butumwa bwa mbere. Iyi miterere twagiye tuyigaragaza ku mugaragaro imyaka myinshi dufatiye ku bice bitatu bya mbere by’igitabo cya Daniyeli.

Daniyeli yubashye Imana mu gice cya mbere maze yanga kurya indyo y’Abanyababuloni, kandi Imana iramuhimbaza mu kigeragezo cya kabiri cy’indyo n’icyo kureba cyakurikiyeho, ibyo bikaba byagejeje ku rubanza no ku kigeragezo cya gatatu cyakozwe na Nebukadinezari ubwe. Daniyeli igice cya mbere ni marayika wa mbere wo mu Iyahishuwe cumi na bine utangaza ati “mwubahe Imana,” “muyihe ikuzo” nk’uko Daniyeli yabigenje mu kigeragezo cya kabiri cy’indyo n’icyo kureba, kuko “igihe cy’urubanza” rwa Nebukadinezari cyasohoye.

Imyaka mirongo ine ya mbere y’ubuzima bwa Mose yatangiye kuko ababyeyi be batinyaga Imana. Igihe umukobwa wa Farawo yabonaga ya sanduku iri mu mazi, Mose yari amaze gutsinda ikigeragezo cya kabiri, ari cyo kigeragezo cy’amaso. Nuko umukobwa wa Farawo acira urubanza ko atagomba gupfa. Urubanza na rwo rwaje ku iherezo ry’iyo myaka mirongo ine ya mbere, igihe yicaga Umunyamisiri maze agahita ahunga Egipta.

Mu myaka mirongo ine ya kabiri, marayika wa kabiri wo mu Byahishuwe 14 utangaza kugwa kwa Babuloni yashushanyijwe no kugwa kwa Egipta. Muri uko kugwa, ku iherezo ry’iyo myaka mirongo ine habayeho ukwigaragaza gukomeye cyane kw’imbaraga z’Imana, nk’uko na ko kwabaye ku iherezo ry’ubutumwa bwa marayika wa kabiri mu gihe cy’Induru ya Saa Sita y’Igicuku yo mu 1844.

Icyiciro cya gatatu cy’imyaka mirongo ine gitangirana no gutangarizwa urubanza rw’urupfu ku iteraniro hafi ya ryose, kandi kirangirana n’urubanza rw’urupfu ku muyobozi w’iryo teraniro.

Mushiki White agaragaza ko umurimo wacu ari uguhuza ubutumwa bw’abamarayika batatu.

“Uwiteka ari hafi guhana isi kubera ubugome bwayo. Ari hafi guhana imitwe y’amadini kubera kwanga umucyo n’ukuri bahawe. Ubutumwa bukomeye, buhuza ubutumwa bw’abamarayika ba mbere, uwa kabiri, n’uwa gatatu, bugomba kugeza ku isi. Ibi ni byo bigomba kuba umutwaro w’umurimo wacu.” The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 950.

Imyaka ya mbere mirongo ine ya Mose ishushanya marayika wa mbere wo mu Ibyahishuwe igice cya cumi na kane, kandi igihe cye cya kabiri cy’imyaka mirongo ine ni marayika wa kabiri, naho igihe cya gatatu cy’imyaka mirongo ine ni marayika wa gatatu. “Ubutumwa bwacu bukomeye” ni uguhuza “ubutumwa bwa marayika wa mbere, uwa kabiri, n’uwa gatatu,” ibyo bikaba bishyira ibimenyetso uko ari bitatu bya Mose mu mwaka wa 1863, bityo hakabaho ba Mose batatu ku itegeko ryo ku cyumweru.

1844 kugeza ku 1863 hakubiyemo abahamya babiri b’ibihe byombi by’imyaka mirongo ine byagejeje i Kadeshi. Guhumekwa kugaragaza ko uwa gatatu adashobora kubaho hatabanje kubaho uwa mbere n’uwa kabiri; bityo imyaka mirongo ine ya mbere y’ubuzima bwa Mose na yo igomba kugereranya 1844 kugeza ku 1863. Mose yica Umunyamisiri mu 1863, kimwe no kuba Mose akubita Urutare inkoni ye y’ubutware, kandi nanone igihe Mose asaba kureba ubwiza bw’Imana mu mateka y’ubwigomeke bw’inyana y’izahabu. Hariho ba Mose batatu kuri 1863 no ku itegeko ryo ku Cyumweru, kandi bose bafite imyaka mirongo ine.

Ibihe bitatu bya Mose buri kimwe kirimo gukizwa binyuze mu mazi; Mose ari mu gitebo bihura na Mose anyuze mu Nyanja Itukura, kandi ibyo bigahuza na Mose incuro ebyiri ku Ruzi rwa Yorodani: Nil, Inyanja Itukura, n’incuro ebyiri kuri Yorodani. Amazi yo gukizwa agaragazwa muri buri kimwe muri ibyo bihe bitatu, kuko byose bihura n’igihe amazi yo gukizwa ari gusukwa mu gihe cy’imvura y’itumba y’iherezo.

Ku iherezo ry’igihe cya gatatu cy’imyaka mirongo ine, Mose yakubise Igitare inkoni ye. Ku iherezo ry’igihe cya kabiri cy’imyaka mirongo ine, inkoni ye yatandukanyije Inyanja Itukura. Ku iherezo ry’igihe cya mbere cy’imyaka mirongo ine, yanze inkoni y’ubutware bw’Abanyegiputa, ahitamo kubabarana n’ubwoko bwe.

Ku iherezo ry’igihe cya mbere, Umunyegiputa yarapfuye; kandi ku iherezo ry’igihe cya kabiri hapfa ingabo, imfura n’ubuyobozi bwa Egiputa. Ku iherezo ry’igihe cya gatatu, ishyanga rya Isirayeli, Aroni na Mose bose bari barapfuye. Aya ni amateka atatu abangikanye, “umurongo ku wundi murongo,” buri yose agaragaza 1844 kugeza kuri 1863—amateka ya marayika wa gatatu, na yo akaba ari ishusho ya 9/11 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, n’igihe cya Pentekote ubwo amazi yo gukizwa asukwa.

Mose ari mu bwigomeke bwombi bw’i Kadeshi, kandi ubw’igomeke bwa Kadeshi bwombi ni amabuye yo ku mutwe mu bihe byabwo. Bwombi bugereranya 1863, ari na yo buye ryo ku mutwe ry’igihe cy’umumarayika wa gatatu, gitangirira kuri alufa mu 1844 kikageza ku ibuye ryo ku mutwe ryo mu 1863. Iyo hitgerejwe umucyo w’igitangaza w’ibuye ritangirira ku rufatiro rikazarangirira ku ibuye ryo ku mutwe, bigaragara ko ibuye ryo ku mutwe mu buhanuzi rihora riruta. Utu dutonyanga duke two mu ntangiriro z’igihe cya Pentekote, tuyobora ku isukwa ryuzuye

ku ibuye ryo ku mutwe ku muni wa Pentekote, bigaragaza uku kuri.

Ku wa 9/11, kunyanyagiza kwaratangiye, kandi kurangira ku isukwa ryuzuye rizabaho ku itegeko ryo ku Cyumweru. Uku kuri kugaragaza ko icyaha cya Mose i Kadeshi ya kabiri n'ya omega cyari gikomeye kurusha ubugome bwo kwigomeka bwabereye i Kadeshi ya mbere n'ya alpha.

Ukwigomeka kwa alpha kwazanye urupfu rw'ishyamba ryose, kandi ukwigomeka kwa omega kuzana urupfu rw'umuntu umwe (Mose), nyamara icyaha cy'uwo muntu umwe cyari gikomeye kurusha icyaha rusange cy'iryo shyamba ryose. Umuntu ukora icyaha ni we upfa, kandi kuri urwo rwego nta tandukaniro riri hagati y'ibyaha bya Mose n'ibyaha by'undi Mwisirayeli uwo ari we wese; ariko mu buryo bw'ubuhanuzi, uko Mose yakubise Kristo ubwa kabiri byari bikomeye kurushaho, kuko byari ibuye risoza icyo gihe cy'imyaka mirongo ine.

Ubugome bwa Mose i Kadeshi ya kabiri ya omega bwari icyaha gikomeye kurusha ubugome bw'abana ba Isirayeli ubwo bangaga ubutumwa bwa Yosua na Kalebu. Mu buryo bw'ubuhanuzi, Mose ahagarara kuri 1863, aho apfira mu butayu azize ubugome bwe. Mose kandi ahagarara kuri 1863, aho abantu b'isezerano rya mbere bapfira mu butayu bazize ubugome bwabo, ariko Mose ntiyagize uruhare muri ubwo bugome. 1863 ihura n'itegeko ryo ku Cyumweru, nk'uko n'ubugome bwa Aroni bw'inyana y'izahabu buhura na ryo. Muri ayo mateka, ahura na Kadeshi, na 1863, n'itegeko ryo ku Cyumweru, Mose ari gusenga asaba kubona ubwiza bw'Imana.

Kadeshi ihagarariye umwaka wa 1863, kandi Mose ari kuri Kadeshi zombi; bityo, dushingiye ku batangabuhama babiri ba Bibiliya, bombi bakaba ari amabuye y'ingenzi yo hejuru, dushyiraho ko igihe cya gatatu cy'imyaka mirongo ine, kitangirira kuri Kadeshi ariko kikaba kitarangiriraye, na cyo gihagarariye 1863. Aho ni ho "Mose utatunganijwe" ari kongera kubamba Kristo, kuko yanze Urutare. Mu 1863, no mu itangwa ry'Amategeko i Sinayi, "Mose watunganijwe" arashaka imico y'Imana. Mu 1863 Mose ahagarariye umwari w'umunyabwenge kandi n'umwari w'umupfapfa.

"Umufarisayo n'umutozakori bahagarariye ibyiciro bibiri bikomeye abo baza kuramya Imana bagabanyijwemo. Ababahagarariye ba mbere babiri tubasanga mu bana babiri ba mbere bavukiye mu isi." Christ's Object Lessons, 152.

I Kadeshi no mu wa 1863, Mose ahagarariye "amatsinda abiri akomeye abo" "baramya Imana bagabanyijemo". Mose ni urugero rw'abahumbi ijana na mirongo ine na bane, nk'uko Petero na we ari rwo.

"Kuri buri tsinda rigereranywa n'Umufarisayo n'umutozakori harimo isomo riboneka mu mateka y'intumwa Petero. Mu ntangiriro z'ubwigishwa bwe, Petero yatekerezaga ko akomeye. Nk'Umufarisayo, mu kwireba kwe bwite, yari 'atameze nk'abandi bantu bose.' Igihe Kristo, mu ijoro ryabanje kugambanirwa kwe, yaburiraga abigishwa be ati: 'Mwese murampungabira iri joro,' Petero yatangaje ashize amanga ati: 'Naho bese bakumpungabira, jyeweho si ko biri.' Mariko 14:27, 29. Petero ntiyamenyaga akaga ke ubwe. Kwigirira icyizere ni byo byamuyobeje. Yatekerezaga ko ashoboye kuneshya ibishuko; ariko mu masaha make gusa, ikigeragezo kiraza, maze ahakana Umwami we avuma kandi arahira." Christ's Object Lessons, 152.

Ku itegeko ryo ku Cyumweru, ari ryo 1863, Petero ahagarariye amatsinda abiri. Abakira ikimenyetso cy'innyamaswa cyangwa abakira ikimenyetso cya kashe y'Imana. Igihe Yesu yahinduraga izina rya Simoni rikaba Petero, byashushanyaga ibihumbi ijana na mironko ine na bine. Uko gusobanukirwa na ko kugaragazwa n'ikimenyetso cyo gukuba izina rya Petero ukoresheje umubare ukomoka ku mwanya w'inyuguti mu nyuguti z'Icyongereza. Nitukoresha ubwo buryo nyine kuri 1863, tubona 144.

Bibiri muri bitatu by'ibimenyetso bya Mose bihura na 1863, bishyiraho ko n'igihe cya gatatu na cyo kigomba guhura na yo. Imirongo ibiri ya Kadeshi igaragaza inkuru y'abakobwa b'abanyabwenge n'ab'abapfu, kandi igihe cya gatatu kigaragaza kugerageza gukoresha imbaraga za kimuntu kugira ngo hakorwe umurimo w'Imana. Kwiringira imbaraga za kimuntu nk'uko Mose yabigenje ku Munyegiputa bigereranya kwiringira ubutware bwa kimuntu busimbura ubutware bwashyizweho.

Mushikiwabo White avuga ko "isano umugabo we yari afitanye n'ubwoko bw'Imana, mu buryo bumwe na bumwe, ryari rimeze nk'irya Mose ku Bisirayeli." Mu 1863, Mose yagereranywaga na James White. Mu 1863, James White ari kwica Umunyegiputa, akubita Kristo ubwa kabiri kandi asabira inyeshyamba zanze ubutumwa bw'"ikiruhuko" bwashyizwe ahagaragara na Yosua na Kalebu. Mose ni isugi y'umupfu ubwo yakubitaga Urutare ubwa kabiri, kandi akaba isugi y'umunyabwenge ubwo yaburaniraga inyeshyamba z'Abisirayeli.

Tuzasoza iyi ngingo dusoreza ku gace kaboneka mu Kubara cumi na kane, aho Mose ari mu wa 1863, igihe ahabwa iyerekwa ry'ubwiza bw'Imana mu mateka ahwanyeye n'ayo agaragazwa n'ubwigomeke bw'innyana y'izahabu.

Muri uwo murongo, Uwiteka aribaza ati "kugeza ryari" azakomeza kwihanganira abigometse bo muri Isirayeli, kandi uwo ni na wo mubazo Yesaya yabajije Uwiteka mu gice cya gatandatu. Zirikana ko igitabo cyo Kubara gishyira iri mateka mu gihe isi imurikirwa n'ubwiza bw'Imana, nk'uko n'abamarayika babigaragaje mu murongo wa gatatu wa Yesaya 6. 9/11 yari ibuye ry'ifatizo ry'amateka yo kuva mu 1844 kugera mu 1863, kandi itegeko ryo ku Cyumweru ni ryo buye ryo ku mutwe. Imimerere ivugwa mu Kubara nta kindi iri cyo uretse kuba ari ishusho y'indirimo cyangwa umugani w'umuzabibu, kuko Isirayeli ya kera irimo gusimbukwa, mu gihe Uwiteka yinjiraga mu isezerano na Yosua.

Iteraniro ryose rirangurura ijwi, rirataka; abantu bararira iryo joro. Abana ba Isirayeli bose bitotombera Mose na Aroni; iteraniro ryose rirababwira riti: Iyaba twarapfiriye mu gihugu cya Egiputa! Cyangwa iyaba twarapfiriye muri ubu butayu! Kandi se ni iki gitumye Uwiteka atuzana muri iki gihugu, ngo tugwe ku nkota, abagore bacu n'abana bacu bahinduke iminyago? Mbese si byiza kuri twe gusubira muri Egiputa? Nuko barabwirana bati: Nimucyo twishyirireho umutware, dusubire muri Egiputa.

Maze Mose na Aroni bikubita hasi bubanye imbere y'ikoraniro ryose ry'iteraniro ry'Abisirayeli. Nuko Yosua mwene Nuni na Kalebu mwene Yefune, bo mu bari baragiye gutata icyo gihugu, bashishimura imyambaro yabo. Maze babwira iteraniro ryose ry'Abisirayeli bati,

Igihugu twanyuzemo tukigenzura ni igihugu cyiza cyane rwose. Niba Uwiteka atwishimira, azatujyana muri iki gihugu kandi akiduhe; igihugu gitemba amata n'ubuki. Gusa ntimwigomeke ku Uwiteka, kandi ntimutinye abantu b'icyo gihugu; kuko bazatubera nk'umutsima: uburinzi bwabo bwabavuyeho, kandi Uwiteka ari kumwe natwe; ntimubatinye.

Ariko iteraniro ryose rishaka kubatera amabuye. Nuko ubwiza bw'Uwiteka bugaragarira mu Ihema ry'Iteraniro imbere y'abana ba Isirayeli bose. Uwiteka abwira Mose ati: "Aba bantu bazangeza he kuntera umujinya? Kandi bazageza he kutanyizera, nubwo nabakoreye ibimenyetso byose nabagararije hagati yabo?"

Nzabica n'icyorezo, mbambure umurage, maze nguhinduremo ishyanga riruta kandi rikomeye kubarusha.

Maze Mose abwira Uwiteka ati: "Abanyegiputa bazabyumva, kuko ari wowe wazamuye ubu bwoko ubukuye muri bo ku bw'imbaraga zawe; kandi bazabibwira abaturage b'iki gihugu, kuko bumvise ko wowe, Uwiteka, uri hagati muri ubu bwoko, ko wowe, Uwiteka, uboneka imbonankubone, ko igicu cyawe gihagarara hejuru yabo, kandi ko ujya ubagenda imbere ku manywa mu nkingi y'igicu, na nijoro mu nkingi y'umuriro. None rero niwica ubu bwoko bwose nk'umuntu umwe, amahanga yumvise igitinyiro cyawe azavuga ati: 'Kubera ko Uwiteka atabashije kwinjiza ubu bwoko mu gihugu yarahiye ko azabaha, ni cyo cyatumye abicira mu butayu.'"

Noneho ndakwinginze, imbaraga z'Umwami wanjye zigaragare mu bukuru bwazo, nk'uko wavuze uti: Uwiteka arihangana kandi afite imbabazi nyinshi, abababarira gukiranirwa no gucumura, ariko ntazabura guhana abanyabyaha, agahana abana ububi bwa ba se bukabageraho kugeza ku rubyaro rwa gatatu n'urwa kane. Mbabarira, ndakwinginze, gukiranirwa kw'ubu bwoko nk'uko imbabazi zawe zingana, nk'uko wababariye ubu bwoko uhereye mu Egiputa ukageza n'ubu.

Nuko Uwiteka aravuga ati: Nk'uko wabivuze, ndakubabariye; ariko nk'uko ndiho by'ukuri, isi yose izuzuzwa n'ubwiza bw'Uwiteka.

Kubera abo bagabo bose babonye ubwiza bwanjye n'ibitangaza byanjye nakoreye muri Egiputa no mu butayu, kandi bakangerageje ubu incuro icumi, ntibumvire ijwi ryanjye, ni ukuri ntibazabona igihugu narahiriye ba sekuruza babo; kandi nta n'umwe muri abo bankarakaje uzabona icyo gihugu. Ariko umugaragu wanjye Kalebu, kuko yari afite undi mutima muri we kandi yarankurikiye byuzuye, nzamwinjiza mu gihugu yagezemo, kandi urubyaro rwe ruzakigira umurage. (Nuko Abamaleki n'Abanyakanani bari batuye mu gikombe cy'ikibaya.) Ejo muhindukire maze mujye mu butayu munyure inzira y'Inyanja Itukura.

Nuko Uwiteka abwira Mose na Aroni ati: "Iri teraniro ribi, rinungurira, nzaryihanganira kugeza ryari? Numvise kw'Abisirayeli, ibyo binungurira. Ubabwire uti: 'Nk'uko ndiho, ni ko Uwiteka avuga, nk'uko mwavugiye mu matwi yanjye, ni ko nzabagirira: intumbi zanyu zizagwa muri ubu butayu; kandi ababarowe bose bo muri mwe, nk'uko umubare wanyu wose uri, uhereye ku bafite imyaka makumyabiri kuzamura, mwese abaninubiye, nta kabuza ntimuzinjira mu gihugu narahiye ko nzabatuzamo, keretse Kalebu mwene Yefune na Yosua mwene Nuni. Ariko abana banyu, abo mwavuze ko bazaba iminyago, abo ni bo nzinjizayo,

kandi bazamenya igihugu mwasuzuguye. Ariko mwebweho, intumbi zanyu zizagwa muri ubu butayu. Abana banyu bazazerera mu butayu imyaka mirongo ine, kandi bazikoreraho ubusambanyi bwanyu, kugeza aho intumbi zanyu zizashirira muri ubu butayu. Nk’uko umubare w’iminsi mwatashye igihugu ungana, ari yo iminsi mirongo ine, umunsi umwe muzawubaze nk’umwaka umwe, bityo muzikoreraho gukiranirwa kwanyu imyaka mirongo ine, kandi muzamenya ko nabavanyeho isezerano ryanjye.”

Jyewe Uwiteka navuze nti: Ni ukuri nzabigirira iri teraniro ryose ry’ababi, abiteraniye kumbangikanya; muri ubu butayu ni ho bazarimbukira, kandi ni ho bazapfira. Kandi ba bagabo Mose yohereje gutata igihugu, bagarutse bagatuma iteraniro ryose rimwitotombera, bazanye inkuru mbi z’icyo gihugu, abo bagabo bazanye iyo nkuru mbi y’icyo gihugu, bapfuye batewe n’icyorezo imbere y’Uwiteka.

Ariko Yosua mwene Nuni na Kalebu mwene Yefune, bari mu bagabo bagiye gutata icyo gihugu, bo bakomeza kubaho. Kubara 14:1–38.

Tuzakomeza ibi bitekerezo mu nyandiko ikurikira.